

навчального матеріалу з матеріалознавства на інтеграційній основі, розвитку логічного мислення. Слід особливо виділити індукцію та дедукцію, оскільки під час викладу нового матеріалу, узагальнення, систематизації ми йдемо від конкретного до загального, або від загального до конкретного, або використовуємо обидві можливості міркувань.

Відомо, що для кращого засвоєння матеріалу на інтеграційній основі, що вивчається, необхідна мотивація учіння. Викликати інтерес учнів можна по-різному. З цією метою застосовують методи, що визначають колективну розумову діяльність, та імітаційні методи. До колективної розумової діяльності належать навчальні дискусії, метод “прямого та зворотного мозкового штурму”, пізнавальні суперечки, аналіз життєвих ситуацій, бригадний метод, лабіринт. Ці методи застосовуються для визначення колективної думки, для загострення уваги учнів на тих або інших вузлових питаннях.

У теперішній час особлива увага надається імітаційним методам навчання. Їх відносять до активних. Вони базуються на імітації будь-якого процесу, явища, виробничої ситуації. Це – аналіз конкретних виробничих ситуацій, вирішення ситуаційних виробничих задач, розігрування ролей, ігрові проектування, ділові ігри.

Висновки. Головним завданням навчання є не лише надати учням певний об’єм знань, а й укласти ці знання в систему, здатну до динамічних перетворень; визначити найбільш важливі об’єктивні зв’язки між різними групами знань, донести ці зв’язки до учня, навчити його самостійно реалізовувати їх у своїй практичній діяльності. Для його здійснення у навчально-виховному процесі ПТНЗ швейного профілю необхідно використовувати комплекс методів. Продуктивні методи навчання не повинні витіснити традиційні, а повинні доповнювати їх, тим самим забезпечуючи глибоке та свідоме засвоєння учнями знань з матеріалознавства на інтеграційній основі. Навчання буде ефективним лише у разі оптимального поєднання творчої та репродуктивної діяльності учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах. – К.: Вища школа, 1998. – 229 с.
2. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи). – Львів: Світ, 1999. – 302 с.
3. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
4. Махмутов М.И., Шакирзянов А.З. Учебный процесс с использованием межпредметных связей в среднем ПТУ. – М.: Высшая школа, 1985. – 207 с.
5. Семушина Л.Г., Ярошенко Н.Г. Содержание и методы обучения в средних специальных учебных заведениях: Учебно-методическое пособие. – М.: Высшая школа, 1990. – 192 с.
6. Симонов В.П. Диагностика личности и профессионального мастерства преподавателя. – М., 1995. – 324 с.

УДК 378.147.302.2

Мегем Є.І.

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто основні поняття системного підходу у педагогічному процесі, визначено основні принципи проектування системи методичної підготовки з проектно-технічної діяльності та спроектована її модель.

The basic concepts of systems approach in a pedagogical process are considered in the article, basic principles of planning of the system of methodical preparation are certain from project-technological activity and its model is projected.

Методична підготовка майбутніх учителів трудового навчання до проектно-технологічної діяльності в умовах загальноосвітніх навчальних закладів є досить складною проблемою, дослідження якої не можливе без використання системного аналізу.

Системний аналіз – тип науково-практичної діяльності, необхідної для дослідження і проектування складних і надскладних об'єктів [5], а методичну підготовку, у якій ставиться завдання і розвивається процес проектно-технологічної діяльності майбутніх учителів трудового навчання, безумовно можна вважати складною.

Проблема використання системного підходу в наукових дослідженнях відображена у роботах А.О. Лігоцького, А.Я. Розенберга, В.В. Рубцова, В.Н. Садовського, Б.С. Українцеві і ін. В.П.Кузьмін [4], наприклад, бачить призначення системного підходу в можливості:

- точно визначити цілісний об'єкт і сфокусувати на ньому пізнання;
- визначити не окремі якості або властивості об'єкта, а його якісну сукупність, його межі, міру, сутність;
- виділити цей об'єкт із середовища, фону, зі складної мережі інших об'єктів і відносин, конкретизувати його, з одного боку, а з іншого розглядати об'єкт “разом з фоном”, з його родовими основами і умовами існування.

Існуюче різноманіття означень поняття “система” вимагає більш детального його розгляду. Загалом, під системою традиційно розуміється певна сукупність взаємозв'язаних у єдине ціле структурних компонентів (елементів).

Зупинимося на означенні системи, даному П.К. Анохіним [1]: *системою* можна назвати тільки такий комплекс вибірково залучених компонентів, у якому взаємодія і взаємовідношення набувають характеру взаємодії компонентів на отримання сфокусованого корисного результату.

Узагальнено основні поняття, які прийняті в системних дослідженнях.

Структурний компонент (елемент) характеризується як складова частина системи, що має певні якості та характеристики.

Зв'язок – це спосіб взаємодії між структурними компонентами, та між ними і середовищем. Досліджуються такі зв'язки, які є істотними, визначають цілісність системи; це фактично ті зв'язки, які роблять систему єдиним цілим.

Структура системи – це сукупність структурних компонентів та істотних зв'язків між компонентами (елементами) системи.

Навколишнє середовище системи – сукупність елементів, які не є компонентами системи, що досліджується, але які впливають на неї.

Функція системи – відношення результатів діяльності системи до системи вищого порядку.

Функціонуванням системи – взаємодія структурних компонентів через внутрішні зв'язки системи і її зовнішні відносини з навколишнім середовищем.

Зазначимо, що “цілісність”, “структура”, “функція” – найважливіші характеристики системи, які конкретизуються через поняття “зв'язок”. Поняття “зв'язок” відіграє конструктивну роль, виступаючи як засіб утворення і аналізу системи.

Системний аналіз деякого явища обумовлює розгляд його як системи і досліджує його з точки зору поняття “система”.

Загалом системи поділяються на: живі і неживі; абстрактні і конкретні; відкриті і замкнуті; складні і прості; організовані і неорганізовані; цілеспрямовані і нецільспрямовані; “тверді” (жорстко детерміновані) і “м'які” (не жорстко детерміновані).

Системи, що використовуються у дослідженнях педагогічних процесів, отримали назву “педагогічних систем”.

Під поняттям “*педагогічна система*” будемо розуміти складну сукупність взаємодіючих структурних компонентів і зв'язків між ними, які забезпечують можливість впливати на хід педагогічного процесу, тобто керувати ним.

Педагогічні системи відносяться до живих, складно організованих, цілеспрямованих, керованих (частково самокерованих) систем. Отже, досліджувана нами система методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання з проектно-технологічної діяльності є м'якою педагогічною системою, що відрізняється властивостями: відкритості, складної організації, цілеспрямованості і керованості; дану систему можна розглядати як на абстрактному, так і на конкретному рівнях.

За визначенням Дж. ван Гига, “система є замкнутою, якщо в неї немає навколишнього середовища, тобто зовнішніх контактуючих з нею систем. До замкнутих відносяться і ті системи, на яких зовнішні системи істотно не впливають” [3]. Відкриті системи зв'язані з іншими системами відносинами взаємодії і впливу. З поняттями “замкнутості” і “відкритості” тісно пов'язані поняття “невизначеності”, “непорядкованості”, “ентропії”.

Невизначеність характеризує імовірність виникнення тієї чи іншої події, *непорядкованість* – імовірність перебування відповідного компонента в тому чи іншому місці, *ентропія* – ступінь непорядкованості чи міра невизначеності.

До класичних положень загальної теорії систем відносяться:

- будь-яка замкнута система розвивається в напрямку до максимуму ентропії, тобто до максимуму непорядкованості;
- замкнуті системи зі зворотним зв'язком мають властивість розвиватися в напрямку стійкої рівноваги;
- відкриті системи мають опірність процесу разупорядкування, причому опірність досягається за рахунок одержання енергії й інформації із зовнішнього середовища (Н. Вінер, Дж. ван Гиг, К. Шеннон).

Будучи відкритою, педагогічна система методичної підготовки студентів з проектно-технологічної діяльності, з одного боку, піддана дії закону наростання ентропії; з іншого боку, тяжіє до підвищення організаційного рівня складності, що і забезпечує збереження стійкості. Однак, процес упорядкування, приводячи до зниження ентропії, знижує і рівень невизначеності що, в свою чергу, зменшує потенціал розвитку.

Вирішуючи завдання даного дослідження, необхідно розглянути аспект *проектування* педагогічної системи методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

У літературі [6] педагогічне проектування визначається як розробка основних деталей майбутньої діяльності учнів і вчителів. Воно полягає в створенні і зміні організаційних процесів розвитку, навчання і виховання та прогнозуванні їх результатів.

Проектування педагогічної системи проводиться з урахуванням взаємодії її структурних компонентів у єдності кожного з іншими і зовнішнім середовищем. Проектування також дозволяє обґрунтовувати, припускати і досліджувати важливу особливість розвитку системи, на яку звертають увагу вчені при розробці системних підходів: “Розвиток складної системи відбувається в напрямку, обумовленому її внутрішньою структурою, їй не можна нав'язати шлях розвитку, можна лише сприяти чи перешкоджати їй власним тенденціям. У зв'язку з цим впливи на систему парадоксальні за ефектом – сильні (з більшою енергією) впливи можуть не зробити ніякого ефекту чи виявитися деструктивними, а слабкі, але резонансні (відповідні структурі, тенденціям розвитку системи) можуть бути надзвичайно ефективні” [7].

Варто розрізняти педагогічне проектування і педагогічна технологія. У глосарії термінів ЮНЕСКО під “педагогічною технологією” розуміється конструювання і оцінювання освітніх процесів шляхом урахування людських, часових і інших ресурсів для досягнення ефективної освіти.

Проектування педагогічних систем – це творчий процес, що вимагає зовсім нових поглядів і підходів, щоб одержати нові рішення, що ведуть до принципових і глибоких змін у системі. Воно має свою специфіку.

На відміну від проектування, педагогічна технологія не припускає варіативності, з неї не можна викинути жодного елемента. Технологічний підхід не передбачає пошукової діяльності, спроб, тут не може бути помилок.

Розглянемо систему методичної підготовки студентів з проектно-технологічної діяльності її розвиток та проектування. Варто відмітити, що “система методичної підготовки”, яку ми досліджуємо, не тотожна “методичній системі”, яку запропонував А.М. Пишкало, досліджуючи методику навчання геометрії у середній школі. Він розглядав зміст навчання науковій дисципліні “методики навчання геометрії” на рівні методичної системи і на рівні навчального предмету.

Згідно А.М. Пишкало, методична система навчання являє собою сукупність п’яти структурних компонентів: цілей навчання, його змісту, методів, засобів та організаційних форм навчання. Дана модель стала відправною для ряду педагогічних досліджень.

Ми ж розглядаємо систему методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності майбутніх учителів трудового навчання, як педагогічну систему, яка включає в себе шість структурних компонентів, що взаємодіють між собою і з навколишнім середовищем через відповідні зв’язки. А предмет “методика трудового навчання” є важливим, але не єдиним елементом структурного компоненту “навчальна інформація” системи методичної підготовки.

Система методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності майбутніх учителів трудового навчання має певні закономірності:

– закономірності, характерні для внутрішньої будови самої системи, коли зміна одного або кількох її структурних компонентів спричинює необхідність зміни всієї системи загалом. Наприклад, поява нової навчальної інформації, використання якої розширює можливості методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, приводить до перегляду засобів навчання, до зміни вимог, що ставляться до студентів і викладачів, до одержання нових результатів і навіть до певних змін у меті системи. Сказане лише підкреслює необхідність комплексного розгляду структурних компонентів (мета, навчальна інформація, засоби педагогічної комунікації, студенти, викладачі, результат) в їх єдності;

– закономірності зовнішніх зв’язків системи, що визначаються тим, що будь-яка система методичної підготовки функціонує на певному соціальному і культурному фоні, які мають на неї вирішальний вплив. Зовнішнього впливу можуть зазнавати як окремі структурні компоненти системи, так і всі загалом. Найчастіше вплив зовнішнього середовища спрямовується на основний структурний компонент системи – мету методичної підготовки. Суспільство, у формі зовнішнього середовища системи, формує соціальне замовлення вищому навчальному закладу, виходячи з якого визначається мета підготовки спеціаліста, у тому числі і мета методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання з проектно-технологічної діяльності. Отже, система методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання являє собою складне динамічне утворення. Можливість її вивчення на конкретному рівні повноти може бути досягнута, якщо буде визначена деяка початкова умова. Треба зафіксувати деякий з її структурних компонентів (найкраще мету) і виявити динаміку зміни системи в такому стані. Слід зауважити, що подібна фіксація знімає вимогу несуперечності системи методичної підготовки, оскільки закономірності її будови впливають з початкових умов.

Навіть якщо зафіксувати мету системи, то її внутрішні взаємозв’язки допускають досить широкі можливості добору різних способів функціонування системи методичної підготовки. Тому необхідно розробити положення, що визначають напрями бажаної побудови системи методичної підготовки, або напрями її вдосконалення. Ці положення А.М.Пишкало назвав принципами вдосконалення систем. Вони розроблені, виходячи як із структури системи, так і з урахуванням основних дидактичних принципів навчання. Внаслідок вибраного нами підходу і виходячи з лідируючого положення мети відносно інших структурних компонентів системи методичної підготовки, будь-яка видозміна системи повинна співвідноситися з метою. З цього витікає центральний принцип проектування системи методичної підготовки, названий А.М.Пишкало принципом цілеспрямованості (напрями діяльності і результати функціонування системи методичної підготовки, загалом, і її компонентів, зокрема, повинні бути адекватні меті системи).

Проектування системи методичної підготовки не може не враховувати закономірностей, що виходять з самої суті системного підходу. По-перше, будь-яка зміна одного з компонентів системи обов'язково відображається і на інших. Нехтування цієї обставини може привести до руйнування системи як цілісної структури. З цих міркувань витікає наступний принцип проектування системи методичної підготовки, який називається принципом взаємозв'язності (при зміні структурних компонентів системи методичної підготовки необхідно визначати наслідки, які цим будуть викликані для всіх інших компонентів і враховувати їх). Потрібно відразу ж підкреслити, що цей принцип може застосовуватися не тільки до системи загалом, але і до окремих її структурних компонентів.

Реалізація принципів системи методичної підготовки може проводитися лише шляхом визначення і розробки конкретного змісту структурних компонентів системи. У ході цієї роботи вказані принципи реалізуються в конкретних методичних положеннях. Принципи проектування системи методичної підготовки виникли як підсумок теоретичного узагальнення конкретного педагогічного і методичного матеріалів. Варто пам'ятати, що функціональні зв'язки системи методичної підготовки можуть діяти не лише в одному напрямі.

Проектування системи методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності, як одна з гілок педагогічного проектування, спрямоване на створення і зміну процесів навчання в проектно-технологічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання.

У педагогічних дослідженнях існує декілька підходів до проектування та моделювання процесу навчання. На нашу думку, у дослідженні системи методичної підготовки студентів доцільно звернути увагу на модель педагогічної системи, запропоновану Л.Г. Вікторовою [2: 22].

Очевидно, що спочатку необхідно спроектувати систему методичної підготовки, а лише потім уже проектувати навчальні предмети, які будуть її реалізовувати. При цьому цілком зрозуміло, що на основі однієї системи методичної підготовки можна побудувати кілька варіантів вивчення навчальних предметів.

Розглянемо систему методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності з погляду наведених раніше принципів. Очевидно, що структурні компоненти системи методичної підготовки знаходяться у специфічних відносинах, далеких від ієрархічного підпорядкування зверху вниз: мета – навчальна інформація – засоби педагогічної комунікації – студенти – викладачі – результат (методична підготовка учителів першого року роботи). У методичній підготовці з проектно-технологічної діяльності оволодіння майбутніми учителями трудового навчання методикою проектно-технологічної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів з використанням методу проектів та інших методів навчання є основою особистісно орієнтованої проектно-технологічної підготовки студентів і виступає як одне з найважливіших завдань навчання. Зрозуміло, що при цьому зберігається вплив установленної мети на добір навчальної інформації, засоби педагогічної комунікації, студентів, викладачів і на прогнозування кінцевого результату.

У системі методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності зміст методичної підготовки знаходиться у непростих відносинах з метою і засобами навчання. Відзначимо, що зміст методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності забезпечує не один предмет “методика трудового навчання”, а й інші навчальні предмети, що входять у загальнотехнічну та спеціальну підготовки студентів, а також різні види практик. Тому говорити про якусь одну предметну галузь у системі методичної підготовки студентів неможливо. Мета системи методичної підготовки являє собою більш високу сходинку абстракції, ніж інші структурні компоненти, і є основним структурним компонентом системи у випадку стабільного навчального плану. Але при зміні навчального плану перетворюється у залежний компонент системи і поступово коригується слідом за змістом навчальної інформації, що є змінним і таким, що проходить критичний добір.

Мета, як компонент системи методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності, залежить від таких методичних передумов:

- організаційно-методичного забезпечення (навчальний план, освітні стандарти та ін.);
- сформованих регіональних і локальних вимог до методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності;
- методичної і спеціальної підготовок викладачів та початкової підготовки контингенту студентів.

Структурний компонент системи методичної підготовки “засоби педагогічної комунікації” істотно впливає на мету системи та очікувані результати навчання (оволодіння засобами методичної діяльності – одне із завдань, що традиційно формулюються у методичній підготовці, крім того воно є необхідною умовою, що обмежує інші досяжні завдання).

Нове бачення мети системи методичної підготовки (її орієнтація на конкретні очікувані результати навчання, особистісні запити, багаторівневність і профілізацію) вимагає вирішення проблем змісту проектно-технологічної підготовки в конкретних освітніх навчальних закладах на основі освітніх стандартів з трудового навчання як для загальноосвітньої школи і шкіл нового типу, так і для вищих навчальних закладів.

Двоїстою є і взаємозалежність змісту навчальної інформації із засобами педагогічної комунікації. З одного боку, вивчення відібраної навчальної інформації вимагає застосування в навчальному процесі відповідних засобів навчання, у тому числі програмно-апаратних та телекомунікаційних. Однак не менш очевидною є обмежуюча роль наявних у конкретних навчальних закладах засобів педагогічної комунікації на добір навчальної інформації (змісту навчання) в цих закладах. Вирішальним фактором при доборі навчальної інформації з проектно-технологічної підготовки є її підтримка наявною технікою, методичним та прикладним матеріально-технічним забезпеченням.

При проектуванні система методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності повинна розглядатися як м’яка, відкрита система з нечіткими межами, яка враховує методичні передумови навчання проектуванню й тісно з ними взаємозв’язана. До методичних передумов навчання проектуванню ми відносимо такі фактори:

- соціальний запит до освіти у формі вимог до проектно-технологічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і критеріїв їх навченості, а також комплекс мотивів;
- зміст знань і умінь та актуальні напрямки проектно-технологічної діяльності стосовно предметної галузі “Технологія”;
- засоби педагогічної комунікації та інформаційні технології;
- спеціальна і методична підготовка викладачів, методична підтримка особистісно орієнтованої проектно-технологічної підготовки студентів;
- організаційно-методичне забезпечення навчального процесу (освітні стандарти, навчальні плани, програми та ін.);
- забезпечення навчального процесу проектно-технологічної підготовки в навчальному закладі засобами інформатизації.

Виділені фактори дозволяють уточнити межі системи методичної підготовки студентів з проектно-технологічної діяльності і визначити місце кожного структурного компоненту (мета, навчальна інформація, засоби педагогічної комунікації, студенти, викладачі, результат) в самій системі, а це не що інше як варіант проекту системи.

У подальшому варто детально розглянути структурні компоненти системи методичної підготовки з проектно-технологічної діяльності і більш повно їх описати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анохин П.К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем / Принципы системной организации функций. – М.: Наука, 1973. – С. 5–61.
2. Викторова Л.Г. О педагогических системах. – Красноярск, 1989. – 102 с.
3. Гиг Дж. Ван. Прикладная общая теория систем / Пер. с англ. – М.: Мир, 1981. – Т.1. – 321 с.

4. Кузьмин В.П. Исторические предпосылки и гносеологические основания системного подхода // Психологический журнал. – 1982. – № 13. – С. 3–14; № 4. – С. 3–13.
5. Розенберг А.Я. Системний підхід як метод науково-педагогічного дослідження // Наукові записки. Серія: педагогічні науки: Випуск 17. Кіровоград: КДПУ, 1999. – С. 3–9.
6. Рубцов В.В. Проектирование образовательных систем как вид образовательной практики // Образование: традиция и инновации в условиях социальных перемен. – М.: 1997. – С. 31–47.
7. Садовский В.Н. Системный подход и общая теория систем: статус, основные проблемы и перспективы развития // Системные исследования: Методологические проблемы. – М.: Наука, 1980. – С. 29–54.

УДК 378

Мелконян В.М.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ

У статті розглядаються навчальні одиниці з соціокультурним компонентом, які є об'єктами засвоєння при формуванні соціокультурної компетенції.

This article deals with teaching culture that includes the analysis of the articles, their peculiarities, words, phrases.

Необхідність навчання іноземної мови як засобу безпосереднього й опосередкованого міжкультурного спілкування актуалізує соціокультурний підхід до її навчання, а відтак, і необхідність формування у студентів соціокультурної компетенції (СКК) під час вивчення іноземної мови поряд з мовною і мовленнєвою компетенціями. Доцільність паралельного вивчення мови та культури наголошується багатьма вченими, такими як Л.П.Смелякова [3], О.Б.Тарнопольський [4], І.І. Халеева [5].

Проведений нами аналіз вищенаведених наукових праць свідчить про те, що здійсненні дослідження не вичерпують усіх аспектів проблеми формування СКК під час навчання читання, зокрема не розглядають автентичний англомовний матеріал. Як показує досвід, студенти погано володіють умінням читання автентичних текстів. Аналіз базових підручників з практики англійської мови для студентів свідчить про наступне: 1) невідповідність наявної інформації вимогам чинної Програми щодо змісту соціокультурного компонента навчання іноземної мови; 2) відсутність вправ на цілеспрямоване формування навичок і вмій СКК під час їх читання.

Таким чином, об'єктивно зумовлена необхідність соціокультурного підходу до навчання іноземної мови на сучасному етапі розвитку методичної науки та відсутність відповідних методичних розробок зумовлюють актуальність проблеми, порушеної в даній статті.

Лінгвістичну основу формування СКК складають навчальні одиниці, які є об'єктами засвоєння студентами у процесі читання англомовних автентичних статей з соціокультурним потенціалом.

Проаналізуємо специфіку їхнього функціонування в текстах. Ми поділяємо точку зору Н.Б.Ішханян, що навчальною одиницею більш високого рівня є текст [2: 70], оскільки численні дослідження у сфері комунікативно-прагматичного аналізу та лінгвістики тексту розглядають його як найвищу одиницю мовлення та спілкування. Таким чином, лінгвістичну основу формування СКК у процесі навчання читання складають такі навчальні одиниці з соціокультурним компонентом: 1) національно марковані мовні одиниці (слова-реалії, фонова та конотативна лексика, фразеологізми); 2) афоризми; 3) текст.

На нашу думку, спочатку доцільно розглядати соціокультурні характеристики тексту як навчальної одиниці, оскільки мовне оформлення тексту ієрархічно підпорядковане вищим